

**Денисовець Ю.,**  
PhD, в.о. міського голови Коростишівської міської ради,  
**Трухан А. Р.**  
здобувачка освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр  
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

## **ПОЕТАПНЕ ВПРОВАДЖЕННЯ SMART-МОДЕЛІ В МАЛИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ УКРАЇНИ: БАР'ЄРИ, МОЖЛИВОСТІ ТА ВІЗУАЛЬНА КОНЦЕПЦІЯ**

Активні процеси євроінтеграції слугують неабияким каталізатором прогресу в адміністративно-територіальному устрої України. З такою ж швидкістю зростає варіація шляхів удосконалення механізмів управління.

У ЄС поняття Smart villages / Smart communities не має єдиного юридичного визначення, але ключовими елементами є залучення місцевої спільноти, застосування цифрових інструментів та інтеграція рішень у різні політичні сфери (послуги, енергетика, мобільність) [2,с.1]. Академічні дослідження підкреслюють, що smart-підходи поєднують технологічні рішення з соціальними інноваціями та міжмуніципальною співпрацею [5]. Європейські макрорегіональні стратегії та ініціативи сприяють поширенню практик smart-громад через проєкти, фінансування та мережі обміну досвідом [4].

В Україні Smart-концепція також набуває поширення, якщо раніше акцент робився на Smart city, то в умовах децентралізації та потреб малих територій дедалі більше уваги приділяють саме Smart-ком'юніті, тобто Smart-громадам, де пріоритетом є не стільки масштабні технологічні інфраструктури, скільки залучення мешканців, локальні сервіси та поетапні, ресурсоефективні рішення.

Серед можливостей Smart підходи сприяють розвитку енергозбереження, екологічних програм, доступності транспорту та медичних послуг, що особливо важливо для віддалених територій. Хоча, звучить парадоксально, але війна створює передумови для розбудови системи розумних міст в Україні. Це відкриває можливість не просто відновити зруйновані населені пункти, а й переосмислити їх розвиток, застосовуючи сучасні технології та найкращі світові практики [3,с.188]. Залучення інвестицій та економічний розвиток Smart рішення

підвищують конкурентоспроможність громади, створюють умови для розвитку малого бізнесу та залучення інвесторів у сферу цифрових технологій та «зеленої» економіки. Впровадження електронних сервісів і платформ дозволяє громадам швидше приймати рішення, забезпечувати прозорість бюджетних процесів та залучати громадян до управління. Також комунікаційні платформи для обміну інформацією та співпраці підвищують рівень залученості мешканців, формують більш активну та поінформовану громаду.

Кошкалда визначає шість основних пріоритетних напрямів розвитку Smart-територій: ефективне управління, збереження довкілля та клімату, впровадження інноваційної економіки та структурування цифрового сектору, поліпшення мобільності й транспортної доступності, швидка реакція на виклики суспільства, поліпшення якості життя [1,с.57].

Колективні наукові праці з теми Smart villages / Smart communities (зокрема видання, що узагальнюють європейський досвід) систематизують пріоритети у схожі блоки: управління й участь громади, цифрова та зелена економіка, мобільність і якість життя, а також підкреслюють необхідність поєднання технологій із соціальними інноваціями [5].

На нашу думку, до пріоритетів варто додати цифрову інклюзію та підвищення цифрової грамотності, кібербезпеку й захист персональних даних, підтримку місцевого підприємництва та стартапів, розвиток інфраструктури зв'язку й забезпечення доступу до інтернету, управління ризиками та підвищення стійкості до криз (та освіти й розвиток кадрів, оскільки ці напрями забезпечують соціальну доступність, безпеку, економічну життєздатність і довгострокову спроможність громад впроваджувати Smart-рішення.

Для малих територіальних громад Smart-концепція має свої особливості, вона менш ресурсомістка, але більше залежить від активності місцевого самоврядування та співучасті мешканців. Впровадження відбувається поетапно – від вирішення базових потреб до інтеграції інноваційних заходів. Поетапний підхід подано в табл. 1.

## Поетапна модель впровадження Smart-громади

| Етап впровадження             | Заходи                                                                                                |
|-------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Базовий етап                  | використання вже наявних інструментів;<br>залучення активних мешканців неформально                    |
| Етап малих рішень             | впровадження Smart-практик, які не потребують залучення значних ресурсів; залучення місцевого бізнесу |
| Етап управлінської інтеграції | формування невеликої команди; використання відкритих даних для прийняття рішень                       |
| Етап розширення               | співпраця з сусідніми громадами для спільних проєктів                                                 |
| Етап стійкого розвитку        | постійний моніторинг ефективності рішень                                                              |

*Складено автором на основі узагальнення наукових джерел [1; 2; 5]*

Базовий етап передбачає налагодження комунікації та мінімальних цифрових сервісів: створюється простий мобільний сайт з розділами «Новини», «Послуги», «Контакти» і формою звернень та запускають офіційну сторінку в соціальних мережах з призначенням модератора. На етапі малих рішень впроваджуються недорогі практики зі швидким ефектом, такі як енергоефективне освітлення, електронні черги та прості онлайн-заявки, а також залучається місцевий бізнес до співфінансування та технічної підтримки. Під час етапу управлінської інтеграції формується невелика команда або призначається відповідальний за цифрові сервіси, впроваджують електронний документообіг і публікацію відкритих даних для прийняття рішень на основі аналітики. На етапі розширення масштабуються успішні практики через міжгромадські проєкти та спільні платформи для транспорту, енергетики й закупівель, об'єднуючи ресурси та подаючи спільні заявки на гранти. Етап стійкого розвитку передбачає встановлення KPI, регулярний моніторинг і річні перегляди стратегій, а також забезпечення механізмів оновлення технологій і диверсифікації фінансування для довготривалої ефективності.

Основними бар'єрами розвитку Smart-концепції малих ТГ в Україні є слабка інституційна спроможність органів місцевого самоврядування та дефіцит кадрів у сфері цифрового управління, висока вартість екологічних технологій і недостатнє фінансування програм енергоефективності, нерівномірний доступ до цифрової інфраструктури та низька інтеграція інновацій у бізнес, зношеність

транспортної системи й відсутність сучасних «розумних» рішень у малих громадах, повільна адаптація законодавства та обмежені ресурси кризового реагування, а також соціальна нерівність і низька якість медичних, освітніх та культурних послуг у віддалених від обласних центрів територіях. Держава має забезпечити нормативну базу, фінансові інструменти (гранти, субсидії), програми навчання кадрів, стандарти відкритих даних та міжмуніципальні платформи для обміну практиками, також координацію з європейськими програмами.

Отже, впровадження Smart-концепції в малих територіальних громадах може стати дієвим інструментом для розвитку та покращення всіх аспектів життя мешканців, але його успіх залежить від врахування реальних потреб і наявних ресурсів. Активна євроінтеграція та децентралізація створюють сприятливий контекст для поширення таких підходів в Україні, а міжнародні й академічні джерела підтверджують, що Smart-громади поєднують технологічні рішення з соціальними інноваціями, орієнтовані на залучення місцевої спільноти та інтеграцію в різні політичні сфери (послуги, енергетика, мобільність). Для малих громад це означає зміщення акценту від масштабних інфраструктур до поетапних, ресурсоефективних рішень, підсилених міжмуніципальною співпрацею та зовнішнім фінансуванням.

### **Список використаних джерел**

1. Кошкалда І. В., Трегуб О. М. Концептуальні засади формування Smart-територій в Україні. Економіка АПК. 2021. Вип. 11. С. 54–61.
2. Smart villages: Concept, issues and prospects for EU rural areas. European Parliamentary Research Service. Briefing. PE 689.349. March 2021. 12 p. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/689349/EPRS\\_BRI\(2021\)689349\\_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/689349/EPRS_BRI(2021)689349_EN.pdf) (date of access: 01.12.2025).
3. Development of “Smart Communities”: Implementation of Smart City Solutions at the Local Level. Shulzhik Y., Kvasnii Z., Oslikovsky V. The Actual Problems of Regional Economy Development, 2(21), 180–189. 2025. URL:

<https://journals.pnu.edu.ua/index.php/aprde/article/view/9314/9163> (date of access: 03.12.2025).

4. Overview of the EU Macro Regional Strategies: Fostering Smart Villages and Smart Communities. SMART ERA Project. Comparative study of MRS (January 2025). 2025. URL: <https://smartera-project.eu/wp-content/uploads/2025/01/SMART-ERA-Comparative-study-of-MRS20250129.pdf> (date of access: 02.12.2025).

5. Smart Villages in the EU and Beyond. Visvizi A., Lytras M. D., Mudri G. (eds.). Emerald Publishing, 2019. URL: <https://www.emerald.com/books/edited-volume/11854/chapter-abstract/81823610/Smart-Villages-Mapping-the-Emerging-Field-and?redirectedFrom=fulltext> (date of access: 02.12.2025).